

VASZILIJ BOGDANOV

Ricardo Reis Szibériában. A költői verseny

(RÉSZLET)

1. A száműzött Szibériában

Jorge Luis Borges verse Vaszilij Bogdanov szibériai füzetébe

1. A végtelen menetben

Dosztojevszkij a holtak házából
került ide. Egy végtelen menetben
baktatott. Valóban megvéd, ápol,
de mit akarhat mindezzel az Isten?
Kegyelmével betelni nem tudott.
Csörgött a lánc, mert láncra verve vitték.
Fák között tűntek fel a démonok.
Társai őrült látomásnak hitték.
Ő várta őket. Kiszabadíthatják,
s akkor végre megváltozhat a rabság,
nem ismerhetjük Isten céljait.
De a démonok mégse közeledtek,
nem lett vége a végtelen menetnek,
búsan jajongtak hátul valakik.

2. Este, a tűz mellett

Letáboroztak. Láncaik levették.
mogorva örök. Elsetétedett.
Várta már a szibériai estét,
s a settenkedő halott lelkeket.
Nagy fa alá, gallyakra hanyatlott,
valakik meggyújtották a tüzet,
távolabb orgonáltak a farkasok,
előkerült az elrejtett füzet.
Elhatározta mindent feljegyez,
megvizsgál, megmér, ki is elemez,

nem maradhat a homályban semmi.
Fák között kerengtek a démonok,
valahol vannak szabad városok,
de nem tudta hol akarhatna lenni?

3. Az elkobzott füzet

Épp azt írta, hogy *kiszámíthatatlan*
minden. Senki nem láthatja sorsát.
S ez jól van így, hiszen száz alakban
képzelteti el. És rá vár az ország,
Morus nevezte utópiának,
ahol nincs önkény, láger, zsarnokok,
következésképp senki nem is lázad.
Fák közül röhögtek a démonok.
Kancsuka csattant hátán. „Mit csinál?” –
Az ór, hallotta dühösen kiabál.
Mit ír? Feljelenteni kit akar!”
„De hát ő író, nem köztörvényes...”
„Mindegy! Hozzácsapjuk a büntetéshez!”
És a háttérben lobog az avar.

2. Dolgok

átirat

Az elveszett könyv. Valaki kézbe vette
Egyszer, nem a helyére tette vissza,
és most lassan betemeti nyarak füstje,
ősz ködbe vész, eltűnik. A petrovszki
fejsze, amelyet az orosz erdő
komor, fenséges fái csábítottak el.
A tükör, amelyet Velencéből hozott
Nagymama, de előbb vakult meg.
Nyomok a fűben, a fában, a szélben,
Amint röhögve őrzi őket a végzet,
Puskin, Lermontov vádoló pora.
A felhők folyton változó alakja.
A harangvirág révült remegése –,
most már örökre Rád emlékeztet, szemed
tükrebből mered rám, vádlón az árulóra.

Testünk lenyomata a homokban. Álmatag
 kitartással mossa szét a hullám.
 Rjepin villódzó színei, amikor kihunynak
 a képtár falai, s éjszakai őrzőjárat
 vasalt csizmáinak kopogása szabdalja
 fragmentumokra az időt. A negatív világ.
 Árnyék UFÓ-k inváziója a piramisokon.
 A Kaukázus. A megdermedt kezek.
 Egy hajnal előtt látott boldog álom,
 amit a nap első sugarai szétzilálnak.
 A bronzlovas, az admirális tűtornya.
 Mért vijjognak a saskeselyűk a kozák
 ősről csatás emléket? Mért nem hallgatnak?
 Indigóról a fordított betű.
 Ogyesszai promenádról vicsorgó tigris,
 Ami soha nem is volt. Szirének
 kíváncsi teste. Árnyak az alagútban.
 Kentaur-lét. Pillanat,
 amely vadászó ősrünk nyílveszejét
 célba röpíti, s a szarvastehén lehull.
 Havasi gyopár Turgenyev két lapja közt.
 Golyóbissá váló órainga, amit nem állíthat meg
 az orosz daliák buzogánya a kijevi nagykapun.
 Kitépett füzetlapjaim tánca a tűzben.
 Ágyuk dörgése Borogyino előtt.
 Visszhangjuk nem csillapodik.
 Ma is hallod. Holnap is. Részei az örületnek.
 Peter Schlemihl árnyéka harckocsikon.
 A női hang, mi évek óta szólít.
 A földbe ásott Razin kopasz feje Ukrajna homokjában.
 A nagyapám vállába lőtt japán golyó.
 A hold megfejthetetlen üzenetei. A dolgok –
 amiket Berkeley istene sem érthet

Jorge Luis Borges három, Vaszilij Bogdanov által írott verse felfogható átiratnak is, de tudásunk szerint a vak argentin látnok soha nem írt verset Dosztojevszkijről. Szerpel viszont A másik című csodálatos elbeszélésében. A fiatal Borges, az Ördögök egy példányával a kezében jelenik meg, az öreg Borges előtt. „Az orosz mester – darálta –, mindenki másnál mélyebben hatolt a szláv lélek rejtelseibe...”¹

¹ Jorge Luis Borges: A másik. Fordította: Benyhe János.

Dosztojevszkij iránti rajongásáról részletesebben Fernando Sorrentinival folytatott beszélgetésében vall: „Tizenkilenc éves koromban azt hittem, hogy Dosztojevszkij talán a világ legjobb regényírója, és nagyon zavart, amikor úgy beszéltek másokról, mintha egyenértékűek volnának vele (...) A Bűn és bűnhődést és az Ördögöket például többször elolvastam. Ezzel szemben a Karamazov testvérek elkésértett, és a legcsekélyebb érdeklődés sem ébredt bennem a szóban forgó család iránt, végül rádőbbsentem, hogy nem akarok több Dosztojevszkij-művet olvasni.”²

A versek mindenesetre nem Borges távolságtartásáról és ambivalens, élete során sokat változó véleményéről, hanem a száműzött Dosztojevszkijjal való teljes azonosulásáról tanúskodnak, s nagyapám Szibériában írt legkülönösebb versei közé tartoznak. Nagymama sajnos nem olvashatta, a Költői verseny ciklusának darabjai csak 1994-ben, egy évvel a halála után, kerültek elő... A másik vers A dolgok egy Borges költemény merész és lendületes átírata, átfordítása nagyapám orosz létére. – Tatjana Bogdanova

GEORG BASELITZ: UNTITLED

² Fernando Sorrentino: Negyedik beszélgetés Borgessel. Fordította: Lattore Ágnes.

JIRÍ DAVID: APOTHEOSIS